

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

گروه آموزشی گفتاردرمانی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد

**مقایسه مهارت تعریف واژه کودکان فارسی زبان دبستانی
مبتلا به اختلال ویژه زبان با همتایان سنی طبیعی**

نگارنده

مهری محمدی

استاد راهنما

دکتر رضا نیلی پور

استاد مشاور

طاهره سیما شیرازی

استاد مشاور آمار

دکتر مهدی رهگذر

پاییز ۱۳۸۸

شماره ثبت: ۱۷۳-۶۰۰

تقدیر و تشکر

جناب آقای دکتر رضا نیلی پور

سرکار خانم طاهره سیما شیرازی

جناب آقای دکتر مهدی رهگذر

با سپاس و قدردانی از شما بزرگواران که در تمامی مراحل این پژوهش همواره راهنمای علمی من بوده و با نظرات کارشناسانه و پشتیبانی معنوی، دشواریهای پژوهش را برای من سهل و آسان ساختید .

و همچنین از اساتید محترم گروه گفتاردرمانی

سرکار خانم دکتر تهرانی، سرکار خانم یادگاری، جناب آقای دکتر عشایری، جناب آقای دکتر شمشادی، جناب آقای ابوالفضل صالحی

و تمام کسانی که در طول دوره تحصیل با مطرح کردن سوالات، ذهن مرا به چالش کشیدند و با پاسخ به سوالاتم پنجره جدیدی به رویم گشودند،

همکاران و دوستان

سرکار خانم زارعی (مدیر دبستان شهید زارعی)، سرکار خانم فروغی (روانشناس دبستان شهید زارعی)، جناب آقای سعد آبادی (مدیر مرکز توانبخشی بهار)، جناب آقای خادم (مدیر مرکز توانبخشی صبا)، سرکار خانم بهزادی و سرکار خانم شیرازی (همکاران روانشناس)، سرکار خانم خضرای، داغستانی ، عابدینی (مدیران مراکز مشکلات یادگیری شماره ۱، ۲ و ۳)، سرکار خانم بزرگمنش (مدیر مرکز مشاوره دانش)، سرکار خانم زندیه (مسئول بخش گفتاردرمانی مرکز توانبخشی صبا)، مدیریت موسسه پرورش فرزندان برترو...

که در اجرای این پایان نامه به من کمک کردند، کمال امتنان و سپاسگزاری را دارم و امیدوارم که این پژوهش اندکی از حق شاگردی مرا نسبت به شما عزیزان به جا آورده باشد.

تقدیم به

تک تک کودکانی که با زبان نارسای خود درسهای زیادی به من آموختند.

چکیده:

هدف:

اختلال ویژه زبان به شرایطی اطلاق می شود که کودک در حوزه توانایی های زبانی مشکلات قابل توجهی نشان داده در حالیکه از شنوایی و هوش غیر کلامی طبیعی برخوردار است و علائم واضحی از صدمات عصبی و مشکلات عاطفی نشان نمی دهد. مهارت تعریف واژه بر اساس دانش زبانی و فرا زبانی صورت می گیرد. هدف از این مطالعه بررسی مهارت تعریف واژه کودکان SLI در دو جنبه محتوایی و ساختاری است که با گروه طبیعی هم سن مورد مقایسه قرار می گیرد.

روش بررسی:

۳۲ کودک در مطالعه شرکت کردند. ۱۶ کودک SLI به روش نمونه گیری در دسترس و ۱۶ کودک طبیعی نیز به شیوه تصادفی انتخاب شدند. سپس آزمون تعریف واژه، شامل ۱۴ واژه اسمی آشنا و پرکاربرد از هفت مقوله (شامل: وسایل غذاخوری، حیوانات، وسایل حمل و نقل، اعضاء بدن، شغل و سمت، میوه و مکان) اجرا گردید. نتایج با استفاده از روشهای آماری تی- تست مورد مقایسه قرار گرفت.

یافته ها:

یافته ها نشان دادند که تفاوت معناداری در میانگین جنبه محتوایی و ساختاری تعریف واژه بین دو گروه وجود دارد. میانگین امتیاز محتوا در گروه طبیعی ۴۵/۸۷ و در گروه مبتلا ۳۳/۱۸ از ۷۰ امتیاز بود ($P= ۰/۰۲۵$). میانگین امتیاز ساختار نیز در گروه طبیعی ۴۸/۸۷ و در گروه مبتلا ۳۸/۱۸ از ۷۰ امتیاز بود ($P= ۰/۰۱۲$).

نتیجه گیری:

با توجه به یافته های پژوهش مشکلات زبانی کودکان SLI اجازه بازنمایی کامل معنایی برای تشکیل و ارائه یک فرایند کامل از تعریف واژه را به آنها نمی دهد. با وجودیکه مهارت تعریف واژه در کودکان SLI ضعیف است با طبقه بندی جنبه محتوایی و ساختاری تعریف واژگان اسمی مورد استفاده در این مطالعه همخوانی دارد. بنابراین امکان تقویت این مهارت با برنامه ریزی و مداخله درمانگران گفتار و زبان وجود دارد.

کلید واژه ها: اختلال ویژه زبان، تعریف واژه، جنبه محتوایی تعریف واژه، جنبه ساختاری تعریف واژه، دانش زبانی.

فهرست مطالب

فصل اول - کلیات پژوهش

صفحه	عنوان
۲	۱-۱- مقدمه
۳	۱-۲- بیان مسئله
۴	۱-۳- اهمیت موضوع
۵	۱-۴- موضوع و اهداف پژوهش
۵	۱-۴-۱- موضوع پژوهش
۶	۱-۴-۲- هدف کلی
۶	۱-۴-۳- اهداف اختصاصی
۷	۱-۴-۴- اهداف کاربردی
۷	۱-۵- سوالات پژوهش
۸	۱-۶- تعریف مفاهیم و اصطلاحات

فصل دوم - پیشینه پژوهش

۱۵	۲-۱- مقدمه
۱۶	۲-۲- مهارت تعریف واژه
۱۶	۲-۲-۱- رشد مهارت تعریف واژه
۱۸	۲-۲-۲- اهمیت مهارت تعریف واژه
۱۹	۲-۳- کلمه و معنای آن
۲۱	۲-۴- رشد معناشناسی
۲۲	۲-۴-۱- رشد مهارت‌های معناشناختی از تولد تا ۵ سالگی
۲۳	۲-۴-۲- رشد مهارت‌های معنا شناختی از ۵-۱۸ سالگی
۲۴	۲-۵- آگاهی فرا زبانی
۲۷	۲-۶- اختلال ویژه زبان
۲۹	۲-۷- پیشینه پژوهش
۲۹	۲-۷-۱- پژوهش‌های خارجی

۳۴ ۲-۷-۲- پژوهشهای داخلی

فصل سوم- روش شناسی پژوهش

- ۳۷ ۳-۱- مقدمه
- ۳۷ ۳-۲- نوع روش تحقیق
- ۳۷ ۳-۳- جامعه مورد مطالعه
- ۳۷ ۳-۳-۱- جامعه هدف
- ۳۷ ۳-۳-۲- جامعه آماری
- ۳۷ ۳-۴- نمونه گیری و روش انتخاب آزمودنیها
- ۳۸ ۳-۵- معیارهای ورود و خروج
- ۳۸ ۳-۶- مکان و زمان اجرای آزمون
- ۳۹ ۳-۷- ابزار پژوهش و مشخصات آنها
- ۴۶ ۳-۸- متغیرها و نحوه سنجش آنها
- ۴۸ ۳-۹- روشهای آماری
- ۴۸ ۳-۱۰- ملاحظات اخلاقی

فصل چهارم- تجزیه تحلیل داده ها

- ۵۰ ۴-۱- مقدمه
- ۵۱ ۴-۲- نتایج آزمون هوش
- ۵۲ ۴-۳- ارزیابی همسانی متغیرهای زمینه ای
- ۵۲ ۴-۳-۱- ارزیابی همسانی جنس
- ۵۳ ۴-۳-۲- ارزیابی همسانی سن
- ۵۳ ۴-۴- یافته های اصلی
- ۵۳ ۴-۴-۱- درصد انواع پاسخهای جنبه محتوایی تعریف واژه
- ۵۵ ۴-۴-۲- درصد انواع پاسخهای جنبه ساختاری تعریف واژه
- ۵۷ ۴-۴-۳- مقایسه بین گروهی متغیرها

- ۵۹ ۴-۴-۴- مقایسه بین گروهی متغیرها به تفکیک مقطع تحصیلی
- ۶۱ ۴-۵- یافته های جانبی
- ۶۱ ۴-۵-۱- درصد پاسخهای عملکردی و ترکیبی نوع دوم در انواع مقولات موجود در آزمون
- ۶۴ ۴-۶- نتایج بررسی نرمال بودن توزیع داده ها و برابری واریانسها

فصل پنجم - بحث و نتیجه گیری، پیشنهادات

- ۶۹ ۵-۱- مقدمه
- ۶۹ ۵-۲- بحث و بررسی یافته ها
- ۶۹ ۵-۲-۱- بحث و بررسی یافته های اصلی
- ۶۹ ۵-۲-۱-۱- بحث و بررسی درصد پاسخهای جنبه محتوایی تعریف واژه
- ۷۳ ۵-۲-۱-۲- بحث و بررسی درصد پاسخهای جنبه ساختاری تعریف واژه
- ۷۶ ۵-۲-۱-۳- بحث و بررسی میانگین متغیرها در دو گروه
- ۷۷ ۵-۲-۱-۴- بحث و بررسی میانگین متغیرها در دو گروه به تفکیک مقطع تحصیلی
- ۷۸ ۵-۲-۲- بحث و بررسی یافته های جانبی
- ۷۹ ۵-۳- نتیجه گیری نهایی و بحث
- ۸۰ ۵-۴- محدودیت های پژوهش
- ۸۱ ۵-۵- پیشنهادات

فهرست جداول

- جدول ۳-۱: مقولات و اسامی مورد استفاده در آزمون تعریف واژه ۴۲
- جدول ۳-۲: طبقه بندی و امتیازات مربوط به جنبه محتوایی آزمون تعریف واژه ۴۴
- جدول ۳-۳: طبقه بندی و امتیازات مربوط به جنبه ساختاری آزمون تعریف واژه ۴۵
- جدول ۳-۴: متغیرهای مستقل و وابسته پژوهش به همراه ارزش، مقیاس و نحوه اندازه گیری آنها..... ۴۶
- جدول ۴-۱: میانگین هوش کودکان مبتلا به اختلال ویژه زبان اول تا سوم دبستان (تهران ۱۳۸۷)..... ۵۱
- جدول ۴-۲: ارزیابی همسانی جنس در دو گروه آزمودنیهای مبتلا به اختلال ویژه زبان و طبیعی اول تا سوم دبستان (تهران ۱۳۸۷)..... ۵۲
- جدول ۴-۳: ارزیابی همسانی متغیر زمینه ای سن در دو گروه از آزمودنیهای مبتلا به اختلال ویژه زبان و طبیعی اول تا سوم دبستان (تهران ۱۳۸۷)..... ۵۳
- جدول ۴-۴: توزیع انواع پاسخهای جنبه محتوایی تعریف واژه آزمودنیهای مبتلا به اختلال ویژه زبان و طبیعی اول تا سوم دبستان (تهران ۱۳۸۷)..... ۵۴
- جدول ۴-۵: توزیع انواع پاسخهای جنبه ساختاری تعریف واژه آزمودنیهای مبتلا به اختلال ویژه زبان و طبیعی اول تا سوم دبستان (تهران ۱۳۸۷)..... ۵۶
- جدول ۴-۶: مقایسه میانگین متغیرهای وابسته در دو گروه از آزمودنیهای مبتلا به اختلال ویژه زبان و طبیعی اول تا سوم دبستان (تهران ۱۳۸۷)..... ۵۸
- جدول ۴-۷: مقایسه میانگین متغیرهای وابسته در دو گروه از آزمودنیهای مبتلا به اختلال ویژه زبان و طبیعی اول تا سوم دبستان به تفکیک مقطع تحصیلی (تهران ۱۳۸۷) ۵۹
- جدول ۴-۸: توزیع پاسخهای عملکردی و ترکیبی نوع دوم در انواع مقولات موجود در آزمون تعریف واژه کودکان مبتلا به اختلال ویژه زبان و طبیعی اول تا سوم دبستان (تهران ۱۳۸۷)..... ۶۲
- جدول ۴-۹: ارزیابی نرمال بودن توزیع متغیرهای وابسته در دو گروه از کودکان مبتلا به اختلال ویژه زبان و طبیعی اول تا سوم دبستان (تهران ۱۳۸۷)..... ۶۴
- جدول ۴-۱۰: ارزیابی نرمال بودن توزیع متغیرزمینه ای سن در کودکان مبتلا به اختلال ویژه زبان و طبیعی اول تا سوم دبستان (تهران ۱۳۸۷)..... ۶۵
- جدول ۴-۱۱: ارزیابی نرمال بودن توزیع متغیرهای وابسته کودکان مبتلا به اختلال ویژه زبان و طبیعی اول تا سوم دبستان به تفکیک مقطع تحصیلی (تهران ۱۳۸۷)..... ۶۵
- جدول ۴-۱۲: ارزیابی برابری واریانسهای متغیرهای وابسته در دو گروه از آزمودنیهای مبتلا به اختلال ویژه زبان و طبیعی اول تا سوم دبستان (تهران ۱۳۸۷)..... ۶۶

جدول ۱۳-۴: ارزیابی برابری واریانسهای متغیر زمینه ای سن کودکان مبتلا به اختلال ویژه زبان
و طبیعی اول تا سوم دبستان (تهران ۱۳۸۷)..... ۶۶

جدول ۱۴-۴: ارزیابی برابری واریانسهای متغیرهای وابسته در دو گروه از کودکان مبتلا به اختلال ویژه زبان
و طبیعی اول تا سوم دبستان (تهران ۱۳۸۷)..... ۶۷

نمودار

صفحه

عنوان

نمودار ۱-۴: ارزیابی همسانی متغیر زمینه ای سن در دو گروه از کودکان مبتلا به اختلال ویژه زبان و طبیعی اول تا سوم دبستان (تهران ۱۳۸۷)..... ۵۲

پیوست

صفحه

عنوان

پیوست شماره ۱: پرسشنامه تاریخچه زندگی کودک دارای اختلال ویژه زبانی ۳-۸ سال

۱

فصل یک

کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه

کودکان با اکتساب توانمندیهای بنیادین زبان تا هنگامی که به سن مدرسه میرسند قادر به استفاده از آن جهت برقراری ارتباط با دیگران در محیطهای مختلف اجتماعی هستند و از عهده درجات مختلف دشواری زبان به آسانی بر می آیند. علیرغم این موضوع کودکانی هم وجود دارند که در روند اکتساب زبان با اشکال مواجه می شوند که همین موضوع یکی از علل اصلی مراجعه آنها به مراکز درمانی در سنین قبل از دبستان می باشد. تاخیر در رشد زبان ممکن است با اختلالات تکاملی متعددی از جمله اتیسم و سندرم داون همراه شود. اما عده ای از کودکان نیز هستند که با وجود برخورداری از هوش طبیعی و ظهور به موقع سایر نشانه های رشدی، در حیطه اکتساب زبان دچار مشکل می باشند. طبق تعریف موجود در DSM-IV و ICD-10 تشخیص "اختلال تکاملی زبان"^۱ یا "اختلال ویژه زبان"^۲ (SLI) که قبلاً "زبان پریشی تکاملی"^۳ نامیده می شد این است که مهارتهای گفتار و زبان در حالی پایین تر از هوش غیر کلامی است که هیچ گونه صدمه حسی آشکار، ناهنجاری عصبی مشخص و اختلال نافذ رشد وجود ندارد (کیت نیشن ۲۰۰۵)^۴ و نمره مهارتهای کلامی در آزمونهای استاندارد به میزان ده در صد پایین تر از کودکان هم سن می باشد که معادل ۱/۲۵ انحراف معیار کمتر از میانگین می باشد (دروتی)^۵، بی شاپ^۶ ۲۰۰۶، دولاگان^۷ ۲۰۰۸). اختلال ویژه زبان مشکل نسبتاً متداولی است که شیوع آن را ۱۰-۳ درصد تخمین میزنند (کیت نیشن ۲۰۰۵) که البته بسته به معیار تشخیصی مورد استفاده و سن کودک متفاوت است (دروتی، بی شاپ ۲۰۰۶). این اختلال می تواند منجر به انحراف و یا تاخیر رشد برخی از حوزه های زبان نظیر رشد تکواژی-نحوی و رشد واژگان شود و تأثیرات منفی قابل ملاحظه ای بر روی مهارتهای ارتباطی، آموزش مدرسه، مهارتهای شناختی و حتی روابط اجتماعی و حرفه ای فرد در دوران بزرگسالی داشته باشد. ماهیت ناهمگن این اختلال و گوناگونی های فراوان موجود در این دسته از کودکان، محققان و درمانگران را با دشواری مواجه می کند زیرا معیار عینی مشخصی برای تعیین زیر گروههای این اختلال وجود ندارد.

در توصیف علت و منشاء اختلال ویژه زبان باید گفت که دلایل روشنی مبنی بر موروثی بودن آن وجود دارد که از مطالعات دو قلوهای همسان بدست آمده است. بدین ترتیب کودکان در خانواده هایی که دارای سابقه اختلال زبان هستند در معرض خطر بیشتری قرار دارند. اگرچه الگوی وراثت این اختلال پیچیده

^۱ . developmental language disorder

^۲ . specific language impairment

^۳ . developmental dysphasia

^۴ . Nation

^۵ . Dorothy

^۶ . Bishop

^۷ . Dollaghan

می باشد، مطالعات در این موضوع اتفاق نظر دارند که کارکرد احتمالی ژنهای متعددی به همراه عوامل محیطی گوناگون می تواند باعث اختلال ویژه زبان شود (کیت نیشن ۲۰۰۵).

از طرف دیگر عده ای از محققین در پاسخ به تلاش برای تعیین یک الگوی وراثت مشخص برای اختلال ویژه زبان، به بررسی مکانیسمهای شناختی پرداخته اند که زیربنای این اختلال را تشکیل می دهد. فرضیه هایی که در این راستا مطرح شده اند از مطالعات تجربی بدست آمده و حمایت های نسبی نیز از هر یک از آنها صورت می گیرد اما هیچیک از آنها به تنهایی توجیه کننده علت اختلال ویژه زبان نمی باشد.

تئوریهای مطرح در زمینه اختلال ویژه زبان شامل موارد زیر هستند:

- محدودیت در سرعت پردازش شنیداری زمانی^۱ (تالال^۲، میلر^۳ و فیچ^۴ ۱۹۹۳ به نقل از کیت نیشن ۲۰۰۵) که منجر به ناتوانی در پردازش شنیداری سریع آوای گفتاری می شود.
- محدودیت در حافظه کوتاه مدت واجی^۵ (مسئول حفظ بازنمایی فعال آوای گفتاری) که فرایند یادگیری زبان را مختل می کند (گاترکول^۶، بدلی^۷ ۱۹۹۵).
- نقص در سیستم بازنمایی دستور زبان.

۲-۱- بیان مساله

یکی از مشکلاتی که کودکان SLI در دوران مدرسه و پس از آن تجربه می کنند، ضعف در خواندن و نوشتن است که یکی از علل آن رشد ضعیف خزانه واژگان در مقایسه با همسالان طبیعی می باشد. این عدم گسترش خزانه واژگان ضمن آنکه منجر به پیشرفت ضعیف تحصیلی می شود روی سایر عملکردهایی که بطور مستقیم یا غیر مستقیم به رشد خزانه واژگان وابسته هستند تاثیر خواهد گذاشت. یکی از عملکردهای وابسته به یادگیری واژگان، توانایی تعریف واژه است. تعریف واژه یک نوع عبارت بندی با بکار گیری حشو و زوائد است که ضمن آنکه از بکارگیری الفاظ یکسان با واژه مورد نظر پرهیز میکنیم به توضیح آن واژه با ساختارزبانشناختی پیچیده تر و کامل تر میپردازیم. کودکان طبیعی در فرایند یادگیری خواندن و نوشتن اغلب با دستکاری معنای کلمات و استفاده از خزانه واژگان تعاریفی را برای

¹ . limited temporal processing capacity

² Tallal P.

³ . Miller S.

⁴ . Fitch R.H.

⁵ . limited phonological short-term memory

⁶ . Gathercole S.E.

⁷ . Baddeley A.D.

کلمات مورد نظر بکار می برند حال بایستی بررسی کرد عملکرد کودکان دارای اختلال ویژه زبان در این مهارت با وجود ضعف عمده در دانش خزانه واژگان چگونه است.

مطالعات زیادی در زمینه مهارت تعریف واژه کودکان طبیعی در کشورها و زبانهای مختلف صورت گرفته و محدوده رشد و سطح پیچیدگی این مهارت در هر سنی مشخص شده است، در حالیکه به موضوع مهارت تعریف واژه در کودکان مبتلا به اختلال ویژه زبان بسیار کم توجهی شده است.

یک تحقیق در مورد تعریف واژه کودکان دبستانی دو زبانه انگلیسی- اسپانیایی مبتلا به اختلال زبان (گوتیرز- کلن^۱ و دکورتیس^۲ ۱۹۹۵) و تحقیق دیگر در کودکان دبستانی دارای اختلال ویژه زبان انجام شده (مارینلی^۳ و جانسون^۴ ۲۰۰۲) که هر دوی آنها در راستای حمایت از این نظر می باشد که مهارت تعریف واژه در این گروه از کودکان ضعیف تر از همتایان تحصیلی آنها می باشد.

تا آنجا که محقق بررسی کرده است در ایران تحقیق جامعی از نحوه رشد این مهارت در کودکان فارسی زبان طبیعی صورت نگرفته است و تحقیقات مربوط به کودکان دارای اختلال ویژه زبان نیز محدود به چند مطالعه تشخیصی این دسته از کودکان است. آنچه که در این مطالعه به آن پرداخته می شود در راستای بررسی توانایی تعریف واژه کودکان دارای اختلال ویژه زبان در مقاطع اول، دوم و سوم دبستان می باشد که با همتایان سنی طبیعی مورد مقایسه قرار گرفته اند.

۳-۱- اهمیت موضوع

اختلال ویژه زبان، یک اختلال رشدی نسبتاً شایع است که حدوداً در ۷ درصد از کودکان پیش دبستانی مشاهده می شود و در پسران شایع تر از دختران است (پاکيام^۵، آلووی تریسی^۶، آرکیبالد^۷، لیزا^۸ ۲۰۰۸). طبق آمار به دست آمده حدود ۷ درصد کودکان ایالات متحده امریکا، مبتلا به اختلال ویژه زبان هستند (گری^۹، شلی^{۱۰} ۲۰۰۶). کودکان دارای اختلال ویژه زبان گروه ناهمگنی از کودکان به ظاهر طبیعی را تشکیل می دهند که عموماً در یادگیری زبان و پیشرفت تحصیلی دچار مشکل هستند. هوش عمومی طبیعی و عدم نقص واضح حسی و حرکتی این دسته از کودکان ضمن آنکه باعث مراجعه دیر هنگام آنها

1. Gutierrez- Clellen

2. DeCurtis

3. Marinellie

4. Johnson

5. Packiam

6. Alloway Tracy

7. Archibald

8. Lisa

9. Gray

10. Shelley

به گفتاردرمانی جهت برطرف کردن مشکلات گفتار و زبان می شود، این انتظار را نیز ایجاد می کند که این دسته از کودکان متناسب با معیارهای زبانی، گفتاری و رفتاری قابل قبول اجتماعی مربوط به هر مقطع سنی عمل کنند. این انتظار بویژه با رسیدن آنها به سن مدرسه و ورود به مدارس عادی قویتر می شود و این در حالی است که مشکلات گفتار و زبان آنها که از نظر دور مانده است اجازه عملکرد مناسب آموزشی و اجتماعی را به آنها نمی دهد. در نتیجه با افت تحصیلی و کاهش کمیت و کیفیت روابط اجتماعی با کودکان همسال و سایر افراد مواجه خواهند شد.

توانایی تعریف واژه به عنوان مهارتی که اطلاعات مهمی در مورد یادگیری و بازنمایی معنای کلمات و چگونگی سازمان بندی مفاهیم در خزانه واژگان منعکس می کند می تواند نشان دهد که کودکان SLI از نظر سطح رشد معنا شناسی و سازمان بندی مفاهیم نسبت به همتایان طبیعی خود چگونه هستند.

از آنجایی که تحقیقات مربوط به زبان و اختلالات زبانی فرهنگ وابسته می باشد و نتایج تحقیقات خارجی اندک در این حیطة قابل تعمیم کامل به کودکان فارسی زبان ایرانی نمی باشد ضرورت انجام تحقیقی با هدف بررسی مهارت تعریف واژه در کودکان SLI آشکارتر می شود تا به مقایسه این مهارت در کودکان طبیعی و دارای اختلال ویژه زبان پرداخته شود و در صورتیکه اختلاف آنها با همتایان طبیعی معنی دار باشد درمانگران می توانند برنامه ریزی درمانی خود را طوری انجام دهند که منجر به توسعه خزانه واژگان، ساختار زبان و جنبه های شناختی و فرازبانی شود تا به سطح مناسبی از تعریف واژه دست یافت.

۴-۱- اهداف پژوهش

۴-۱-۱- موضوع پژوهش

موضوع پژوهش، "مقایسه مهارت تعریف واژه دانش آموزان فارسی زبان دبستانی مبتلا به اختلال ویژه زبان با همتایان سنی طبیعی در شهر تهران" می باشد.

۲-۴-۱- هدف کلی

مقایسه مهارت تعریف واژه در دانش آموزان دبستانی فارسی زبان مبتلا به اختلال ویژه زبان با همتایان سنی طبیعی در شهر تهران.

۳-۴-۱- اهداف اختصاصی

۱) تعیین درصد پاسخهای "خطا"^۱، "عملکردی"^۲، "عینی"^۳، "تداعی"^۴، "تشبیهی"^۵، "مقوله ای کلی"^۶، "مقوله ای اختصاصی"^۷، " مترادف"^۸، "ترکیبی نوع اول"^۹ و "ترکیبی نوع دوم"^{۱۰} مربوط به جنبه محتوایی تعریف واژه کودکان SLI و همتایان سنی طبیعی.

۲) تعیین درصد پاسخهای "غیر کلامی"^{۱۱}، "تک کلمه/ حرف تعریف+ کلمه"^{۱۲}، "عبارت/ شبه جمله یا جمله ساده"^{۱۳}، "مبهم"^{۱۴}، "مقوله ای کلی ساده"^{۱۵} و "مقوله ای اختصاصی پیچیده"^{۱۶} مربوط به جنبه ساختاری تعریف واژه کودکان SLI و همتایان سنی طبیعی.

۳) مقایسه میانگین امتیاز جنبه محتوایی تعریف واژه کودکان SLI با همتایان سنی طبیعی.

۴) مقایسه میانگین امتیاز جنبه ساختاری تعریف واژه کودکان SLI با همتایان سنی طبیعی.

۵) مقایسه میانگین طول گفته کودکان SLI با همتایان سنی طبیعی.

۶) مقایسه "تعداد کلمات متفاوت"^{۱۷} بکار رفته در نمونه گفتار آزاد کودکان SLI با همتایان سنی طبیعی.

۷) مقایسه میانگین امتیاز جنبه محتوایی تعریف واژه کودکان SLI با همتایان سنی طبیعی در هر یک از مقاطع اول، دوم و سوم دبستان.

1 . error
2 . function
3 . concrete
4 . association
5 . relation
6 . class- nonspecific
7 . class- specific
8 . synonym
9 . combination I
10 . combination II
11 . nonverbal
12 . single word/ article+ word
13 . phrase/clause or simple sentence
14 . transitional form
15 . Partial Aristotelian form
16 . Aristotelian form
17 . number of different words

۸) مقایسه میانگین امتیاز جنبه ساختاری تعریف واژه کودکان SLI با همتایان سنی طبیعی در هر یک از مقاطع اول، دوم و سوم دبستان.

۹) مقایسه میانگین طول گفته کودکان SLI با همتایان سنی طبیعی در هر یک از مقاطع اول، دوم و سوم دبستان.

۱۰) مقایسه "تعداد کلمات متفاوت" بکار رفته در نمونه گفتار آزاد کودکان SLI با همتایان سنی طبیعی در هر یک از مقاطع اول، دوم و سوم دبستان.

۴-۴-۱- اهداف کاربردی

۱) آشنایی آسیب شناسان گفتار و زبان، معلمان و سایر متخصصان با نقش مهارت تعریف واژه به عنوان ابزاری برای بررسی رشد و سازمان بندی معنایی زبان.

۲) تعیین خط مشی درمانی مناسب برای درک معنای ویژه و عمیق واژگان و استفاده از آنها در موقعیتهای مناسب زبانی به منظور بهبود محاورات روزمره و پیشگیری از سوء تفاهات.

۳) توجه به ضرورت تقویت این توانایی به عنوان مهارتی که جنبه های مختلف زبانی، فرا زبانی و شناختی را در بر دارد (چارکوا^۱، ۲۰۰۵)، به منظور کاهش تاثیر منفی آن در پیشرفت تحصیلی و زبان آکادمیک.

۵-۱- سوالات پژوهش

۱) درصد پاسخهای خطا، عملکردی، عینی، تداعی، تشبیهی، مقوله ای کلی، مقوله ای اختصاصی، مترادف، ترکیبی نوع اول و نوع دوم مربوط به جنبه محتوایی تعریف واژه کودکان SLI و همتایان سنی طبیعی آنها چقدر است؟

۲) درصد پاسخهای غیر کلامی، تک کلمه/ حرف تعریف+ کلمه، عبارتی/ شبه جمله یا جمله ساده، مبهم، مقوله ای کلی ساده و مقوله ای اختصاصی پیچیده مربوط به جنبه ساختاری تعریف واژه کودکان SLI و همتایان سنی طبیعی آنها چقدر است؟

۳) آیا میانگین امتیاز جنبه محتوایی تعریف واژه کودکان SLI با همتایان سنی طبیعی آنها یکسان است؟

^۱. Charkova

۴) آیا میانگین امتیاز جنبه ساختاری تعریف واژه کودکان SLI با همتایان سنی طبیعی آنها یکسان است؟

۵) آیا میانگین طول گفته کودکان SLI با همتایان سنی طبیعی آنها یکسان است؟

۶) آیا میانگین "تعداد کلمات متفاوت" بکار رفته در نمونه گفتار آزاد کودکان SLI با همتایان سنی طبیعی آنها یکسان است؟

۷) آیا میانگین امتیاز جنبه محتوایی تعریف واژه کودکان SLI با همتایان سنی طبیعی در هر یک از مقاطع اول، دوم و سوم دبستان یکسان است؟

۸) آیا میانگین امتیاز جنبه ساختاری تعریف واژه کودکان SLI با همتایان سنی طبیعی آنها در هر یک از مقاطع اول، دوم و سوم دبستان یکسان است؟

۹) آیا میانگین طول گفته کودکان SLI با همتایان سنی طبیعی آنها در هر یک از مقاطع اول، دوم و سوم دبستان یکسان است؟

۱۰) آیا میانگین "تعداد کلمات متفاوت" بکار رفته در نمونه گفتار آزاد کودکان SLI با همتایان سنی طبیعی در هر یک از مقاطع اول، دوم و سوم دبستان یکسان است؟

۶-۱- تعریف مفاهیم و اصطلاحات

اختلال ویژه زبان:

• **تعریف نظری:** به نوعی آسیب زبان در کودکان بر می‌گردد که علت آن را نمی‌توان به مشکلات درکی، نقائص هوشی، اختلال حرکتی محیطی، مشکلات عملکردی نورولوژیکی واضح یا آسیب هیجانی و رفتاری نسبت داد (استارک و تالال^۱، ۱۹۸۱).

• **تعریف عملیاتی:** در این پژوهش منظور از کودک مبتلا به اختلال ویژه زبان دانش آموزانی هستند که از هوش عمومی طبیعی برخوردار بوده و عملکرد کلامی آنها در آزمون هوش و کسلر بیش از ۱۲ نمره از عملکرد غیر کلامی پایین تر است و میانگین امتیاز آنها در خرده آزمونه‌های تشخیصی SLI (نیلی پور ۱۳۸۰) کمتر از کودکان طبیعی هم سن باشد.

^۱ . Stark & Tallal